

Галайбіда О.В.

кандидат філологічних наук, доцент,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ СИНТАКСИСУ ОПОВІДАНЬ Д. Г. ЛОУРЕНСА

Відомий англійський письменник Девід Герберт Лоуренс увійшов в історію літератури в основному як автор романів “Коханець леді Чатерлі”, “Сини і коханці”. Але він також був блискучим майстром жанру коротких оповідань. Значну роль у стилістичній довершеності його творів мав синтаксис. Синтаксична організація оповідань Д.Г. Лоуренса заслуговує окремої розвідки з метою з'ясування особливих рис його індивідуального стилю. У нашій статті розглянемо синтаксичні засоби створення експресивності оповідання “The wilful woman”, які ще не були предметом окремого вивчення.

Оповідання “The wilful woman” – це коротка напружена розповідь про жінку, яка їде до свого чоловіка, і своїм величезним бажанням якнайшвидше доїхати віддаляє зустріч. Вона виходить з потяга, який у дорозі уже три доби, і, як їй здається, ніколи не доїде до місця призначення, винаймає автомобіль, намагаючись дістатися швидше, але вимушена зупинитися на якійсь станції, тому що старий автомобіль не може їхати далі. Усе оповідання пронизує надзвичайна психологічна напруга, одним із засобів передавання якої є синтаксична будова твору.

Впадає в око телеграфність стилю оповідання. Переважають короткі прості двоскладні та односкладні речення, які ніби виривають певні факти з життя героїні: *She raged with painful impatience. No good, at every station the train sat longer. They had passed the prairie lands and entered the mountain and desert region* [2, с. 21]. Ефект телеграфного стилю створюється також номінативними реченнями, які мають значний стилістичний потенціал, оскільки не тільки передають ідею існування певного об'єкта/суб'єкта, але і його образ, створюють статичні описи: *November of the year 1916. A woman travelling from New York to the South West, by one of the tourist trains* [2, с. 21]. Ознакою телеграфного стилю є неповні речення, які стисло і лаконічно висловлюють думку: *No question of dribbling out* [2, с. 24]; *On then, under the many sharp, small stars of the desert* [2, с. 25].

Серед засобів створення напруги – нагромадження заперечних речень: *But the train ... would never arrive. There was no end. It would not arrive. She could not bear it* [2, с. 21]; *And she would never get there. The train would never bring her there* [2, с. 22] Заперечення дає змогу передати незворотність моменту та відчай героїні. Експресивність досягається також нанизуванням коротких простих непоширених речень. Заперечення стає стилістичною домінантою оповідання. То сама героїня роздратована, що її подорож не має кінця, то хлопець-водій автомобіля, який вона винайняла, не знає дороги, то у машини немає фар, то ситуація стає повністю безпорадною: *The boy had never travelled that trail, didn't know the way* [2, с. 23]; *The rackets machine in which she rode had of course no headlight, and the November night fell* [2, с. 23]; *There was nothing to be done but to scramble for the nearest station again*

[2, с. 25]. Вживання вставного слова *of course* у передостанньому реченні також має стилістичне навантаження: воно акцентує негативне сприйняття дійсності героїнею, для якої відсутність фар уже сприймається як належне і не викликає здивування чи роздратування (радіше, здивування викликала б їх наявність).

Прозі Лоуренса властиві прості, часто еліпсовані речення. Еліпсис, залежно від ситуації, передає різні семантичні відтінки. В оповіданні “*The wilful woman*” еліпсовані конструкції надають висловленню експресивної виразності, напруження, схвильованості. Компресія на рівні синтаксису проявляється у пропущенні не тільки допоміжних дієслів, але й особових займенників, що актуалізує семантико-стилістичне навантаження смислового компонента іменного складеного присудка: *So still, yet at such a pressure. So child-like – yet a woman approaching forty* [2, с. 21]. Коли напруження сягає апогею, автор вдається до окличних неповних речень, які з особливою силою акцентують виражені емоції: *No headlights! Frustration, always frustration* [2, с. 25]; *Strange! – doomful!* [2, с. 25]; *Her battle! Her hope!* [2, с. 26].

Д.Г. Лоуренс створює цілі текстові полотна, наповнені номінативними та неповними реченнями, які стисло і фрагментарно передають побачене і пережите. Читач легко домислює семантику пропущених елементів: *She found what actually is a trail in the south west – a blind squirm up sand-banks, a blind rattle along dry river-beds, [...] a young boy, driving on, driving ahead, without knowing where, or what was happening to him, twenty-six dollars at the end* [2, с. 23].

Еліптичні речення притаманні також пейзажним описам: *Shadowy scrub of pale grey sage, knee-high, waist-high, on the flat of the table land; and on the slopes of the mountains that rose still further, starting off the flat table, scrub of gnarled pine and cedar, still hardly more than bushes, but like those Japanese dwarf-trees, full of age, torture and power. Strange country – weird – frightening too* [2, с. 25]. Однорідні члени забезпечують повноту зображення. Сегментація однорідних означень в останньому реченні є також засобом творення експресії. Окрім того, в останньому реченні використана градація. Цей прийом також характерний для мовотворчості Д.Г. Лоуренса. Особливий ефект створюється поєднанням висхідної градації та антиклімаксу: *She **ought**, she **should** be there but **would never** arrive* [2, с. 22].

Повтор є одним із найуживаніших стилістичних засобів у творах Д.Г. Лоуренса. Це і повтор окремих слів, і паралельних конструкцій, повтор слів на стику двох конструкцій (хіазм та анадиплосис), дистантний повтор: *The train **would not arrive, could not arrive*** [2, с. 21]; *Yes, **destiny had made her get out of the train and into this rickety machine. Destiny even had made the boy bring no headlights*** [2, с. 25]; *She was a sturdy woman with a round face, **like an obstinate girl of fourteen. Like an obstinate girl of fourteen she sat there devouring her unease*** [2, с. 21]; *She ought to be there, soon, soon she ought to be there* [2, с. 21]. Відокремленням прийменника *soon* в останньому прикладі досягається його експресивне виділення, яке актуалізує нетерплячість героїні. Повтор певного мовного елемента акцентує його значення, сприяє появі образних асоціацій, виділяє ключові моменти.

Д.Г. Лоуренс послуговується інверсованими структурами задля емпатичного або логічного увиразнення певного висловлення. Порушення прямого порядку розташування членів речення, “у результаті якого який-небудь елемент є виділеним та набуває спеціальних конотацій емоційності або експресивності” [1, с. 162],

відповідає настановам автора: *Started her next whirl* [2, с. 22]; *Yet with her mouth she smiled a little* [2, с. 22]. Інверсія надає авторській мові схвильованого, емоційного відтінку. Д.Г. Лоуренс не є відстороненим спостерігачем зображуваних подій. Він активно співпереживає стурбованість своїх героїв. Про це свідчать питальні і спонукальні речення, звернені до читача: *But wait a bit [...] Why did she feel that the train would never arrive, could never arrive with her in it. Who knows?* [2, с. 23].

Особлива роль в оповіданні належить модальним дієсловом. Будучи засобом вираження ставлення мовця до дії з погляду реальності/нереальності, бажаності/небажаності, сумнівності/впевненості її виконання, вони є надзвичайно важливими для вираження суб'єктивної модальності. Оповідання "The wilful woman" насичене модальними словами, які передають зміни намірів героїні залежно від її настроїв. То вона сповнена рішучості: *She ought to be there... This journey alone should be over* [2, с. 21]. То відчаю: *But the train comfortably stretched its length in the stations, and would never arrive. There was no end. It could not arrive. She could not bear it* [2, с. 21]. То знову впевненості: *She must have an automobile, she would have an automobile ... Yes, she would have an automobile* [2, с. 23]. Модальні дієслова часто виділені курсивом. Таке графічне висунення підсилює внутрішньотекстову напругу і створює модальність тексту.

З метою компресії інформації Д.Г. Лоуренса використовує дієприкметникові конструкції, які дають змогу в одному реченні поєднати кілька повідомлень, розмістивши їх в одній часовій площині: *With her tongue almost jerked out of her mouth by the jumping of the car, she sat inwardly motionless, facing destiny again* [2, с. 25].

Майстерність Д.Г. Лоуренса виявляється у конвергенції, "накладанні" різних стилістичних прийомів, як у наступному прикладі, де використано емпатичні конструкції, паралелізм, повтор і відокремлення. Відокремлення дає змогу виділити смислові елементи висловлення, підкреслити відчай героїні: *It was her destiny she should come to this land. It was her destiny she should see it for the first time thus, alone, lost, without light* [2, с. 25].

Поєднання односкладних, двоскладних, неповних, еліптованих речень, зміна порядку слів, повтор, ускладнення однорідними членами, дієприкметниковими зворотами створює ритм співпереживання автора, персонажа, читача.

Синтаксису оповідань Д.Г. Лоуренса властива конвергенція виразових засобів. Серед них спостерігаємо повтор, паралельні конструкції, номінативні речення, еліipsis, градаційні структури. Їх використання є свідченням високої синтаксичної майстерності автора, яка відбилася на художній якості його мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка: (Стилистика декодирования) / И.В.Арнольд. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Lawrence, David Herbert. The Princess and other Stories / David Herbert Lawrence. – Moscow: "TSITADEL", 2002. – 239 с.